

Rouwboarden in de Hervormde kerk van Maarssen.

Door: Rutger de Graaf

Deel 1

Rutger de Graaf heeft een gedegen studie gemaakt van de tien historische wapenboarden in de Nederlandse Hervormde Kerk. In deze aflevering van ons periodiek volgt hierna een algemene inleiding daar over. In de komende tien periodieken wordt steeds één bord besproken.

In de kerk zijn 10 rouwboarden waarvan 9 stuks uit de familie Huydecoper aanwezig, waarvan er vijf de Franse wetgeving van 1795 hebben overleefd. In de "Geheym-schrijver" van 1759 worden er zelfs 41 boarden genoemd. Hoe de vijf boarden de dans zijn ontsprongen is niet geheel duidelijk, wel is tot 1965 de kapel afgesloten geweest met dichte deuren, de wetgeving van 1795 liet toe de boarden te laten hangen als ze maar niet zichtbaar waren van uit de "openbare" kerkruimte. Zo is bekend dat een bord in Odijk bewaard is gebleven door tijdelijk in het turfhok op te hangen. En dicht bij huis, in Breukelen werden ze opgeborgen in een torenruimte, hier werden ze vergeten en pas in 1908 weer op de oorspronkelijke plaats terug gehangen.

Uit verschillende bronnen is bekend dat er in het begin van de 17^e eeuw al rouwboarden aanwezig waren van o.a. de familie's van Zuylen van Nijevelt en Botter van Snellenberg.

Rouwboarden hadden als eerste en belangrijkste functie, het laten zien wie de dode was en welke status de persoon had gehad, daarvoor werd het bord eerst aan het huis van de overledene opgehangen of voor het huis neergezet op een schildersezel, om daarna meege dragen te worden voor de begrafenisstoet uit, dit gebruik is te herleiden aan de begraaf gebruiken bij de ridders en edelen, waar hun schild hetzelfde vervulde.

De oudste vorm van het rouwboard was een eenvoudig vierkantpaneel met of zonder lijst en meestal schuin opgehangen.

Bij de mannelijke overledenen verschenen naast en boven het schild al gauw helmen, helmteken en helmkleden, schildhouders, banderollen doodssymbolen, teksten en ten slotte kwartierwapens.

Bij de vrouwen is het altijd wat eenvoudiger gebleven, hier waren het de koorden, strikken en de kwartierwapens.

In veel gevallen zijn de makers van de rouwboarden onbekend gebleven, bij één van de boarden is de timmerman en twee schilders genoemd in de omschrijving van begrafenis-kosten, hier kom ik later op terug met het bespreken van het bord.

Het waren kunstschilders die deze boarden in een zeer korte tijd beschilderden, de heraldische regels behoorden toen nog tot de parate kennis van het vak "kunstschilder". Door de korte tijdsduur tussen overlijden en begraven, lieten de schilders dit werk ook meestal uitvoeren door leerlingen.

Na de steeds maar rijkere rouwboarden kwamen ook de rouwkassen op. Deze zag eruit als een gestileerde versie van een tempel, bestaande uit; treden, zuilen met kapitelen, architraaf en een timpaan.

De kas hing altijd rechtstandig en niet zoals bij sommige gevallen bij het paneel schuin, dit bood gelijk de gelegenheid om de kwartierwapens uit te breiden van 4 naar 8 en zelfs naar 16 stuks aan beide zijden van het hoofdwapen.

Hoofdwapen.

In het midden van het paneel is het voor een man "schild-vormig" en meestal voor een gehuwde vrouw "ovaal" en bij de ongetrouwde vrouw ruitvormig. Ook dit is niet altijd strak uitgevoerd, zo kan een uitvoering er uit zien als de vrouw ongehuwd was, maar toch getrouwd is geweest. Het ovaal van een getrouwde vrouw is in de meeste gevallen een alliantie-wapen, het combineert het wapen van haar vader (rechts) en dat van haar man (links).

Kwartierwapen.

Deze staan aan beide zijde van het “hoofdwapen”, links (voor de lezer naar het bord kijkend) de voorouders van vaderszijde en aan de rechterzijde de voorouders van moederszijde.

Uit de nader te beschrijving indeling zal blijken dat het eerste schild aan de linkerkzijde van de vader de rechterzijde van de moeder is, en de overige schilden behoren aan de echtgenotes van de voorvaderen van zowel vaders als van moederszijde.

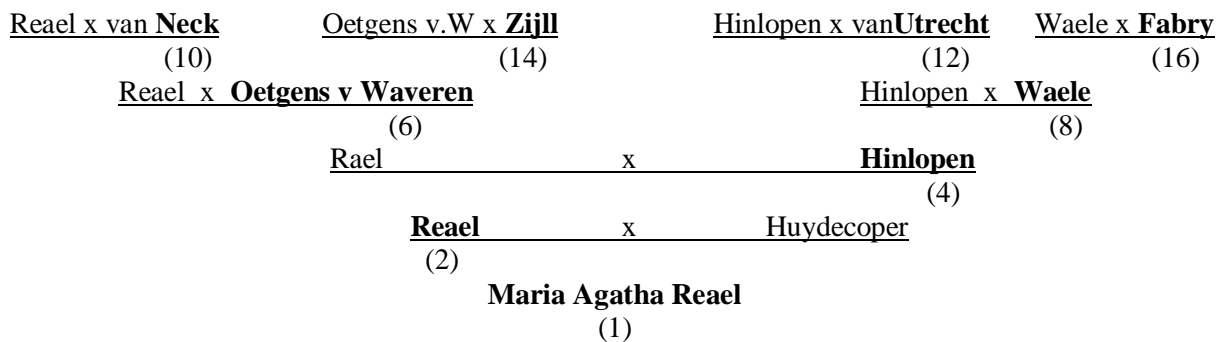
Indeling van de kwartierwapens.

De indeling kan per bord verschillend zijn omdat er verschillende varianten bestaan, daarom is het ook noodzakelijk een familie onderzoek te doen om de juiste volgorde te kunnen volgen.

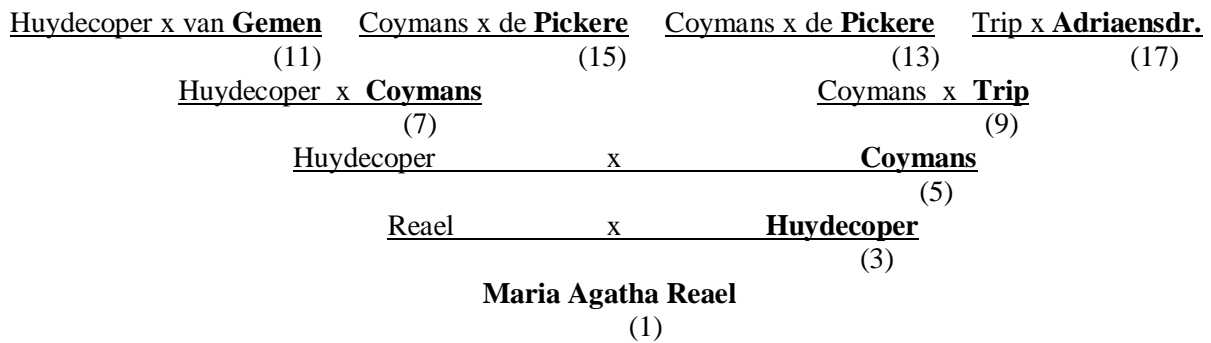
Bij de borden hier in de kerk van Maarssen zijn ze in de zelfde volgorde aangegeven zoals we deze kennen bij een kwartierstaat in de genealogie.

Als voorbeeld de kwartierstaat van **Maria Agatha Reael** (rouwbord nr.1)

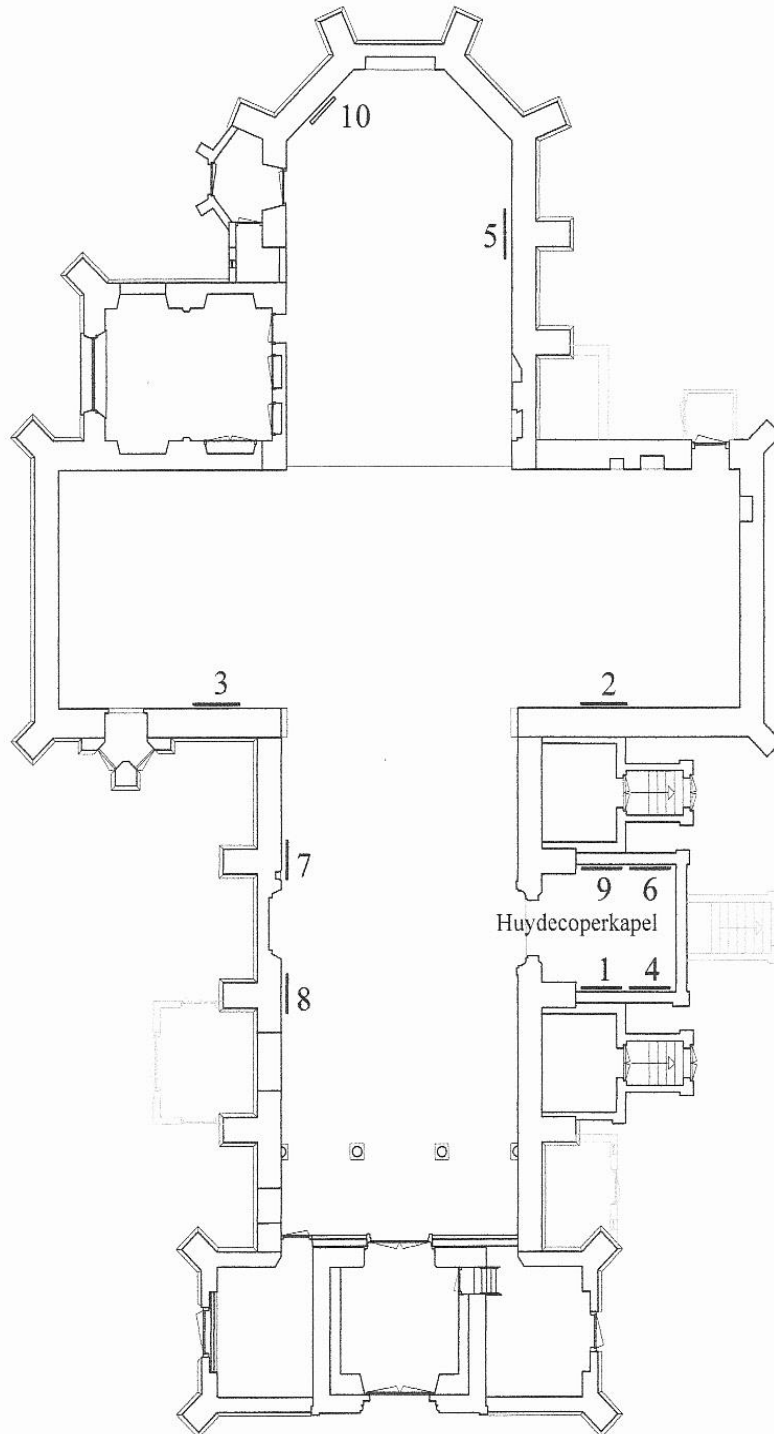
Vaderszijde

Moederszijde

De dik gedrukte namen worden op het bord vermeld met hun familiewapen.

1. Maria Agatha Reael +1731
2. Agatha Hasselaer +1741
3. Jan Elias Huydecoper +1744
4. Joan Huydecoper +1752
5. Isabella Agneta van Lockhorst +1761
6. Sophia Maria Agatha van der Meulen +1793
7. Maria Alewijn +1793
8. Anna Elisabeth Schuylenburg +1807
9. Jan Elias Huydecoper +1808
10. Constantia Maria Testas +1794